

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. gruodžio 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės, Antano Simišio (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovų R. Č. ir A. Č. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. balandžio 25 d. sprendimo civilinėje byloje pagal ieškovų R. Č. ir A. Č. ieškinį atsakovams L. G. ir K. G. dėl teisės pripažinimo be atsakovų sutikimo pagal projektuotojo parengtą tvoros statybos projektą gauti statybą leidžiantį dokumentą.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimą, kai, siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą, žemės sklypo bendraturčiai atsisako duoti sutikimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovai, patikslinę ieškinį, prašė pripažinti jiems teisę be atsakovų sutikimo pagal projektuotojo S. M. parengtą pirmos grupės nesudėtingo statinio – tvoros (*duomenys neskkelbtini*), (žemės sklype, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*) statybos projektą gauti statybą leidžiantį dokumentą; priteisti iš atsakovų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovai nurodė, kad jiems ir atsakovams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso žemės sklypas, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), esantis (*duomenys neskkelbtini*) (toliau – ir Žemės sklypas): ieškovams – 131 kv. m. atsakovams – 243 kv. m. Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-14966-920/2019 patvirtinta ieškovų ir atsakovų 2019 m. rugsėjo 25 d. sudaryta taikos sutartis, kuria šalys nustatė naudojimosi Žemės sklypu tvarką pagal matininko parengtą planą: ieškovams nustatė atskirai naudotis 74 kv. m. Žemės sklypo dalimi, plane pažymėta indeksu „D“; atsakovams nustatė atskirai naudotis 180 kv. m. dalimi, plane pažymėta indeksu „A“; šalims nustatė 48 kv. m. bendrojo naudojimo Žemės sklypo dalį, plane pažymėta indeksu „C“, ūkiniam pastatui, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), esančiam (*duomenys neskkelbtini*), (toliau – Ūkinis pastatas) eksploatuoti; šalims nustatė 72 kv. m. bendrojo naudojimo žemės sklypo dalį, plane pažymėta indeksu „B“, privažiuoti prie Ūkinio pastato. Ieškovai jiems nustatytą naudotis Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“, aptvėrė tvora. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos surašė savavališkos statybos aktą dėl Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 351 straipsnio 3 dalyje padaryto pažeidimo ir surašė administracinio nusižengimo protokolą, nes ieškovai tvorą pastatė neturėdami bendraturčių sutikimo. Ieškovai, siekdami gauti statybą leidžiantį dokumentą, kreipėsi į projektuotoją, šis parengė pirmos grupės nesudėtingo statinio – tvoros projektą pagal faktiškai stovinčią tvorą. Parengus projektą, ieškovai kreipėsi į atsakovus kaip Žemės sklypo bendraturčius dėl rašiško sutikimo, tačiau atsakovai nepagrįstai atsisakė duoti sutikimą. Inicijavus bylą teisme, projektas buvo pakoreguotas pagal gautas Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos teritorinio skyriaus rekomendacijas, tačiau atsakovai vis tiek atsisako duoti sutikimą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2022 m. gruodžio 6 d. sprendimu patikslintą ieškinį patenkino – pripažino ieškovams teisę be žemės sklypo (*duomenys neskkelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), bendraturčių L. G. ir K. G. sutikimo pagal projektuotojo S. M. parengtą pirmos grupės nesudėtingo statinio – tvoros žemės sklype (*duomenys neskkelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), 2021 m. statybos projektą gauti statybą leidžiantį dokumentą.
5. Teismas iš byloje pateikto šalių susirašinėjimo laikotarpiu nuo 2020 m. liepos 31 d. iki 2020 m. gruodžio 7 d. nustatė, kad ieškovai teikė projektą atsakovams prašydami duoti sutikimą, koregavo jo sprendinius, atsižvelgdami į atsakovų nurodytus trūkumus, tačiau sutikimas nebuvo gautas. Atsakovai atsiliepiamuose į ieškinį ir patikslintą ieškinį nurodė šiuos trūkumus: tvora su vartais ir varteliais patenka į nekilnojamųjų kultūros vertybių teritoriją, nedera prie likusio kultūros paveldo objekto ar vietovės išlikusių savybių, galimai neatitinka paveldosaugos reikalavimų. Ieškovai, reaguodami į atsakovų nurodytus trūkumus, pateikė 2021 m. projektą. Vėliau, 2021 m. projekte nustačius klaidą, ieškovai pateikė byloje patikslintą projektą. Ieškovai 2021 m. rugsėjo 30 d. gavo Kultūros paveldo departamento teritorinio skyriaus atsakymą, kad parengta dokumentacija patvirtinta.
6. Teismas nurodė, kad UAB „Žemės matavimai“ matininko M. G. 2020 m. rugsėjo 16 d. parengtas aiškinamasis raštas patvirtina, jog ieškovų prašymu buvo atliktas Žemės sklypo dalyje „D“ esančios tvoros posūkio taškų koordinacių patikrinimas vietoje. Iš matavimo duomenų

nustatyta, kad esančios tvoros posūkio taškų koordinatės skiriasi nuo plane duotų koordinacių iki 0,04 m. Šis skirtumas atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 354 patvirtintų Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų 32.1.2.2.2 punkto reikalaujamą tikslumą. Patekti į šią sklypo dalį buvo numatyti vartai, atsidarantys į bendrojo naudojimo sklypo dalį „B“, 3,5 m ilgio, atsidarantys tokiu pačiu spinduliu ir lygiagrečiai sutampantys su gretimo žemės sklypo pastatyta mūrine tvora. Atsidarę vartai nekerta Žemės sklypo dalies „A“ ribos. Patikrinus sklypo dalyje „D“ tvoros posūkio taškų koordinatės matyti, kad tvora užverta teisingai ir atitinka teisės aktuose nustatytus reikalavimus. Byloje pateiktas antstolės Sonatos Vaicekauskienės 2020 m. rugsėjo 7 d. faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas patvirtina, kad dalyvavęs specialių žinių ir specialią įrangą turintis matavimas nenustatė, jog ieškovų tvora pastatyta nesilaikant riboženkliais pažymėtų ribų.

7. Teismo vertinimu, tiek 2021 m. projekto, tiek patikslinto projekto pateikimas byloje kartu su ieškovų procesiniais dokumentais yra tinkamas bendraturčio – galimo statytojo – būsimų planų atskleidimas kitiems bendraturčiams. Atsakovė teismo posėdžio metu patvirtino, kad atsakovai yra susipažinę su bylos medžiaga. Akivaizdu, kad teismų praktikoje pripažįstamas projektų ar projektinių pasiūlymų, kurių tikslas išreikšti projektuojamo statinio architektūros ir kitų pagrindinių sprendinių idėją, atskleidimas šiuo atveju yra įgyvendintas projektus pateikiant byloje. Teismas pažymėjo, kad projektų pateikimo forma ir būdas sudarė atsakovams galimybes tinkamai ir išsamiai reaguoti bei pateikti savo pastabas. Atsakovai byloje pateikė atsiliepimus tiek į ieškinį, tiek į patikslintą ieškinį, t. y. jie, pateikdami atsiliepimus, vertino ir pasisakė dėl 2021 m. projekte bei patikslintame projekte nurodytų tvoros įrengimo sprendinių, tačiau nepasinaudojo teise pateikti byloje alternatyvų projektą arba atsakovui suteikta teise reikšti byloje priešiškinį. Teismas pažymėjo, kad atsakovai dalyvavo teismo procese atstovaujami aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą turinčio asmens, todėl galėjo tinkamai išreikšti savo nuomonę ir pateikti ją teismui.
8. Atsakovė teismo posėdyje paaiškino, kad patikslinto projekto sprendiniai įpareigoja atsakovus antrojo statybos etapo metu statyti aklinę tvorą, atskiriančią jiems naudoti skirtą sklypo dalį nuo gatvės, o kadangi atsakovai sklype vykdo komercinę veiklą, jiems aktualu, jog ši nustatyta naudotis sklypo dalis būtų natoma. Teismas atmetė šiuos argumentus kaip nepagrįstus, nes patikslintame projekte nurodyti statybos etapai neįpareigoja atsakovų privalomai aptverti jų naudojamą Žemės sklypo dalį, ir nėra nustatyto termino, iki kada ši tvoros dalis turi būti pastatyta.
9. Teismas nurodė, kad ieškovai, pastatydami tvorą, siekia atsiriboti nuo būtinybės bendrauti su atsakovais dėl bendro turto valdymo ir taip išvengti konfliktinių santykių atsiradimo. Todėl pastatius tvorą pagal ieškovų siūlomą patikslintą projektą, naudojant jau nustatytą žemės naudojimosi tvarkos planą, tai atitiks abiejų ginčo šalių interesus racionaliai valdyti bendrosios dalinės nuosavybės teise valdomą turtą ir lems mažesnių konfliktinių situacijų tarp ginčo šalių kilmę.
10. Teismas konstatavo, kad atsakovai neįrodė, jog jų atsisakymas duoti sutikimą gauti statybą leidžiantį dokumentą yra pagrįstas. Atsakovai taip pat neįrodė, kad ieškovų teisės įgyvendinimo sąlygos pažeistų jų teises ar teisėtus interesus. Teismas nurodė, kad atsisakymą duoti sutikimą gauti statybą leidžiantį dokumentą, esant byloje nustatytoms faktinėms aplinkybėms, vertina kaip trukdymą ieškovams įgyvendinti savo teises. Dėl to teismas nusprendė patenkinti ieškinį.
11. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų apeliacinį skundą, 2023 m. balandžio 25 d. sprendimu Kauno apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 6 d. sprendimą panaikino ir priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė.
12. Kolegija nurodė, kad 2021 m. tvoros projektas atsakovams buvo pateiktas tik bylą nagrinėjant teisme, ir tai gali būti laikoma procesiniu pažeidimu. Tačiau bylą nagrinėjant antrą kartą apylinkės teisme projekto esmė atsakovams jau buvo žinoma. Todėl kolegija sutiko ir su pirmosios instancijos teismo išvada, kad 2021 m. projekto pateikimas byloje kartu su ieškovų procesiniais dokumentais vertintinas kaip tinkamas bendraturčio – galimo statytojo – būsimų planų atskleidimas kitiems bendraturčiams, nes atsakovams vėliausiai nuo 2022 m. liepos 25 d. (kai pateiktas patikslintas ieškinys) buvo pakankamai laiko susipažinti su pateiktu nauju projektu ir pareikšti savo poziciją.
13. Kolegija pažymėjo, kad nors atsakovai bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme savo pozicijos konkrečiai raštu neišreiškė, tačiau teismo posėdžiuose 2022 m. rugsėjo 19 d., 2022 m. lapkričio 17 d. ieškovų pageidaujamos tvoros projektas buvo aptariamas, aiškinamasi atsakovų pozicija ir iš atsakovų bei jų atstovo paaiškinimų matyti, kad atsakovų atsisakymas yra ir teisinio materialinio turinio – atsakovai išreiškė nesutikimą, kad tvora būtų statoma pagal 2021 m. projektą.
14. Kolegija nurodė, kad ieškovės ir jos atstovės paaiškinimai, jog atsakovai neprivalės statyti tvoros savo sklypo dalyje, antras tvoros statybos etapas galės būti neatliekamas, esami metaliniai stulpai galbūt bus apmūryti, o gal bus priimti kiti sprendiniai, kaip tik ir parodo, kad ieškovų parengtas projektas pažeidžia atsakovų teises. Kolegija sutiko su atsakovų atstovo paaiškinimais, kad patvirtinus ieškovų projektą atsakovai jau negalės rengti kitokios tvoros projekto ir kartu negalės nestatyti tvoros, nes ieškovams aptvėrus pusę sklypo nebaigta tvora sudarys bendrą sklypo vaizdą. Kitaip tariant, atsakovams ginčo projektu yra primetama konkreti versija tvoros, kurios jie apskritai nepageidauja statyti.
15. Kolegija nurodė, kad pagal patikslintą 2021 m. projektą nustatytas viso sklypo atitvėrimas nuo gatvės. Projekto aiškinamajame rašte nenurodyta, kad galima įvykdyti pirmąjį projekto etapą, o antrąjį palikti neįvykdytą. Todėl ieškovų pateikto 2021 m. projekto negalima laikyti atitinkančiu abiejų šalių interesus. Kolegija pažymėjo, kad bendraturčių tarpusavio nesutarimai gali būti sprendžiami nebūtinai tvorų statymo būdu, bet ir kitais mažiau invaziviais būdais.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

16. Kasaciniu skundu ieškovai prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. balandžio 25 d. sprendimą ir palikti galioti Kauno apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 6 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 16.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialiosios teisės nuostatą, reikalaujančią išlaikyti šalių interesų pusiausvyrą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.5 ir 4.75 straipsniai). Ieškovai nurodė, kad jie įgyvendins pirmąjį projekto etapą, t. y. aptvers jiems nustatytą atskirai naudoti Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“; o atsakovams paliekama teisė rinktis, ar jie pageidaus įgyvendinti antrąjį etapą ir aptverti Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „A“. Projekto įgyvendinimas nustatytas dviem etapais siekiant visų bendraturčių interesų pusiausvyros, nes tam, kad tvoros statybos projektas atitiktų teisės aktų reikalavimus, turi būti projektuojama viso Žemės sklypo, o ne tik jo dalies tvora. Apeliacinės instancijos teismas nesivadovavo šalių interesų pusiausvyros principu, pažeidė ieškovų teises bei teisėtus interesus, nepagrįstai prioritetą suteikdamas atsakovų teisėms, užkirsdamas kelią ieškovams, laikantis teisės aktų reikalavimų, apsisverti jiems nustatytą atskirai naudoti Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“, tvora.
 - 16.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo teisės normas, neteisingai paskirstė įrodinėjimo našą tarp šalių, pažeidė įrodymų vertinimo taisykles (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 185 straipsnį) ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, suformuotos šios kategorijos bylose, pagal kurią bendraturtis turi įrodyti, kad pasirinktas būdas ar tokios teisės įgyvendinimo sąlygos pažeistų jo teises į bendrą daiktą ar teisėtus interesus, nesutikimas turi būti pagrįstas realia jo teisių ar teisėtų interesų pažeidimo grėsme, kylančia iš statybos darbų, turi atskleisti projekcinio pasiūlymo neigiamą poveikį jo kaip bendraturčio teisėms ir teisėtiems interesams. Ieškovai pateikė įrodymus, kad projektuojama tvora nedarys įtakos atsakovų teisėms ir teisėtiems interesams, neapsunkins galimybių naudotis Žemės sklypu ar jame esančiais statiniais, o atsakovai įrodinėjimo pareigos neįvykdė (CPK 178 straipsnis). Teismas selektyviai ištyrė byloje esančius įrodymus ir rėmėsi tik atsakovų

subjektyviais samprotavimais bei prielaidomis. Dėl to padarė nepagrįstą išvadą, kad projektuojama tvora sudarkys bendrą vaizdą ir taip bus pažeistos atsakovų teisės bei teisėti interesai. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kokiais duomenimis remdamasis padarė tokią išvadą ir kokias atsakovų teises bei teisėtus interesus pažeidžia sprendinys, jog ieškovai tvora apsitvers jiems atskirai nustatytą naudotis Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“. Apeliacinės instancijos teismas neįvertino, kad tokiam tvoros projektui pritarė Kultūros paveldo departamento teritorinis skyrius ir kad projektuojamos tvoros medžiagų sprendiniams įtaką darė Kultūros paveldo departamento teritorinio skyriaus rekomendacijos (tvora turi atitikti XIX–XX a. pradžios architektūrą) neįvertino, kad projektuojama tvora nesiribos su atsakovų atskirai naudojama Žemės sklypo dalimi, pažymėta indeksu „A“, nes šią sklypo dalį ir Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“, skiria šalių bendrai naudojama Žemės sklypo dalis, pažymėta indeksu „B“ (įvažiavimo kelias).

17. Atsakovai atsiliepimu į kasacinį skundą prašo ieškovų kasacinį skundą atmesti; priteisti iš ieškovų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

17.1. Apeliacinės instancijos teismas įvertino byloje esančius įrodymus, išsamiai atskleidė patikslinto 2021 m. projekto sprendinius ir nurodė, kodėl šis projektas pažeidžia atsakovų teises dėl to, kad atsakovai negalės rengti kitokios tvoros projekto ir kartu negalės nestatyti tvoros, nes, ieškovams aptvėrus pusę sklypo, nebaigta tvora sudarkys bendrą sklypo vaizdą. Atsakovams siekiant aptverti jiems nustatytą atskirai naudotis Žemės sklypo dalį kitokiu atitvaru, nei suprojektavo ieškovai, atsakovai turėtų koreguoti esamą projektą, kuriam jau būtų išduotas statybą leidžiantis dokumentas. Tam atsakovai turėtų gauti projekto autoriaus sutikimą, tačiau, pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 33 straipsnį, projekto, kuriam išduotas statybą leidžiantis dokumentas, koregavimas yra galimas tik išimtiniais atvejais. Patikslinto 2021 m. projekto sprendiniais ieškovai nustatė, kad būtų aptverta ne tik jiems išskirta atskirai naudotis Žemės sklypo dalis, bet ir kad būtų aptverta atsakovams išskirta atskirai naudotis Žemės sklypo dalis. Tokių sprendinio ieškovai byloje nepagrindė, nenurodė, dėl kokių priežasčių tvora suprojektuota ir atsakovams nustatytoje atskirai naudotis Žemės sklypo dalyje. Be to, patikslinto 2021 m. projekto sprendiniai sudaro sąlygas kilti ginčams tarp bendraturčių ateityje – gavę statybą leidžiantį dokumentą ir įrengę dalyje Žemės sklypo tvorą, ieškovai galėtų reikšti pretenzijas atsakovams dėl antrojo statybų etapo neįgyvendinimo ir jiems atskirai naudotis nustatytos Žemės sklypo dalies neaptvėrimo.

17.2. Ieškovai nepagrįstai nurodo, kad atsakovai byloje turėjo galimybę ir yra išreiškę nesutikimo su 2021 m. projekto sprendiniais motyvus. Iš 2022 m. lapkričio 17 d. teismo posėdžio garso įrašo stenogramos matyti, kad atsakovė patvirtino, jog paskutinis projektas nebuvo siūstas ir nebuvo stengiamasi sužinoti atsakovų sutikimo ar nesutikimo motyvų prieš pateikiant šį projektą teismui kartu su patikslintu ieškiniu. Patikslintas ieškinyje yra pateiktas nurodant naują faktinį ieškinio pagrindą – naują projektą, t. y. siekiama ne įteisinti esamą tvorą, o, ją nugriovus, gauti statybą leidžiantį dokumentą pastatyti naują tvorą iš visiškai kitų konstrukcijų, kitų matmenų, kitoje vietoje. Dėl sutikimo davimo gauti statybą leidžiantį dokumentą pagal naują projektą į atsakovus, kaip bendraturčius, kreiptasi nebuvo, todėl patikslintu ieškiniu reikšti tokio reikalavimo ieškovai neturi subjektyvios teisės ir patikslintas ieškinyje neturėjo būti priimtas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo, kai, siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą, žemės sklypo bendraturčiai atsisako duoti sutikimą

18. Nuosavybės teisės įgyvendinimas skiriasi priklausomai nuo to, ar turtas priklauso vienam asmeniui, ar keliems asmenims vienu metu, t. y. ar nuosavybės teisė yra asmeninė, ar bendroji. Esant bendrosios dalinės nuosavybės teisei, į vieną objektą yra nukreiptos ne vieno, bet dviejų ar daugiau savininkų subjektyvios teisės. Kasacinio teismo praktikoje yra nurodyta, kad bendrosios nuosavybės teisė traktuojama kaip tam tikras savininko teisių įgyvendinimo suvaržymas, kuris atsiranda dėl kitų to paties nuosavybės teisės objekto savininkų, ir kiekvieno iš bendraturčių teisė keisti bendrai valdomą daiktą ribojama draudimu pažeisti kitų bendraturčių teises ir teisėtus reikalavimus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-680/2013). Bendrosios dalinės nuosavybės teisės ypatumas – savininkų daugetas – lemia, kad, be santykių su trečiaisiais asmenimis, susiklosto ir vidiniai bendraturčių teisiniai santykiai, kitaip tariant, jie turi įvairių teisių ir pareigų vienas kitam. Pagrindinė bendrosios nuosavybės teisės įgyvendinimo taisyklė, taikoma bendraturčių vidiniams santykiams, kuri kartu yra ir pagrindinis specifinis bendrosios dalinės nuosavybės teisės požymis bei esminė sąlyga bendro objekto valdymui, naudojimui, disponavimui, yra įtvirtinta CK 4.75 straipsnio 1 dalyje: bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektas valdomas, naudojamas ir juo disponuojama bendraturčių sutarimu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-462-248/2016 13 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
19. Kasacinis teismas CK 4.75 straipsnio nuostatą aiškina kaip bendraturčių pareigą, šiems įgyvendinant valdymo, naudojimo ir disponavimo teises, išnaudoti visas galimybes suderinti savo valią dėl bendro daikto likimo, nesiekti savo interesų apsaugos kito bendraturčio teisių suvaržymo sąskaita ir aktyviai ieškoti priimtinausio visoms šalims sprendimo būdo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-701/2022 24 punktą). Interesų suderinimui būtinas bendraturčių kooperavimasis, o siekis maksimaliai patenkinti tik savo interesus, ignoruojant kitą bendraturtį, neatitinka CK 1.5 ir 4.75 straipsnių nuostatų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-96/2012; 2012 m. rugpjūčio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-390/2012). Taigi teismas, nagrinėdamas šios kategorijos bylas ir sprenddamas skirtingų savininkų tarpusavio interesų suderinimo klausimą, taip pat turi siekti interesų pusiausvyros, interesus įvertinti nuosavybės neliečiamumo ir apsaugos kontekste, pasverti, ar vieno iš bendraturčių interesų prioriteto pripažinimas nesukels esminio kito bendraturčio nuosavybės teisės pažeidimo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-313-695/2016 34 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
20. Vienas iš teisės laisvai naudotis ir disponuoti bendrosios dalinės nuosavybės teise turimu daiktu ribojimų yra įpareigojimas statytojui gauti kitų asmenų, kurių teisės ar teisėti interesai susiję su būsima statyba ar rekonstrukcija, sutikimą. Pagal Statybos įstatymo 27 straipsnio 5 dalies 4 punktą, siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą, be kita ko, reikalaujama pateikti žemės sklypo bendraturčių rašytinį sutikimą, jeigu žemės sklypas jiems priklauso bendrosios nuosavybės teise, išskyrus atvejį, kai žemės sklypas bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso butų ir kitų patalpų savininkams ir yra priimtas jų sprendimas pagal šios dalies 7 punkte nustatytus reikalavimus, taip pat kai atliekami paprastojo ar kapitalinio remonto darbai.
21. Bendraturčio sutikimo nedavimas siekiančiam pradėti statybas kitam bendraturčiui reiškia jų nesutarimo dėl bendrosios dalinės nuosavybės teisės objekto valdymo atsiradimą. Nepriklausomai nuo nesutarimo priežasčių, tokiu atveju daikto valdymo, naudojimosi ir disponavimo juo tvarka gali būti nustatoma teismo pagal bet kurio iš bendraturčių ieškinį (CK 4.75 straipsnio 1 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-107-248/2018 16 punktą).

22. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad kai bendraturtis siekia įgyvendinti savo, kaip galimo statytojo, teisę, kiti bendraturčiai gali ginčyti ne pačią teisę, bet tik jos įgyvendinimo būdą ir sąlygas. Tačiau tam, kad kiti bendraturčiai apskritai galėtų pareikšti savo poziciją dėl statybos darbus inicijuojančio bendraturčio būsimų veiksmų poveikio jų teisėms, statytojas jiems turi savo siekius atskleisti. Pagal įstatymą reikalingas pateikti bendraturčių sutikimas reiškia ne abstraktų, o konkretų bendraturčių sutikimą, t. y. sutikimas duodamas ne bendrai teisei į statybą įgyvendinti, bet konkrečioms statybos darbams atlikti. Tinkamu bendraturčio – galimo statytojo – būsimos rekonstrukcijos planų atskleidimui kitiems bendraturčiams teismų praktikoje pripažįstamas projektinių pasiūlymų (kaip jie apibūdinami Statybos įstatyme) pateikimas. Bendraturčio atsisakymas duoti sutikimą turi būti protingai motyvuotas, pagrįstas, atskleidžiantis pateikto projekcinio pasiūlymo negatyvų poveikį, grėsmę jo, kaip bendraturčio, teisėms ir teisėtiems interesams (žr. tos pačios nutarties 17 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Pareiga įrodyti, kad atsisakymas duoti sutikimą pagrįstas, tenka atsisakančiam duoti sutikimą bendraturčiui (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-680/2013; 2015 m. birželio 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-352-701/2015).
23. Nagrinėjamos bylos ypatumas yra tas, kad šalių sudaryta taikos sutartimi, patvirtinta įsiteisėjusia Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-14966-920/2019, yra nustatyta naudojimosi Žemės sklypu tvarka, pagal kurią ieškovams ir atsakovams yra priskirta po atitinkamą dalį Žemės sklypo naudotis atskirai, o tarp šių dalių esanti sklypo dalis skirta bendrai naudoti (privažiuoti prie bendrosios dalinės nuosavybės teisės šalims priklausančio Ukienio pastato ir šiam pastatui eksploatuoti). Ieškovai, galutina patikslinę ieškinį, prašė pripažinti jiems teisę be atsakovo sutikimo gauti statybą leidžiantį dokumentą pagal konkretų pirmos grupės nesudėtingo statinio – tvoros Žemės sklype statybos projektą. Šiame projekte, laikantis Kultūros paveldo departamento nurodymų dėl teisės aktuose nustatytų paveldosaugos reikalavimų, dėl kurių neatitikimo buvo atsisakyta suderinti ankstesnį projekto variantą, tvoros statybą yra numatyta vykdyti dviem etapais: pirmuoju etapu – aptverti Žemės sklypo dalį, plane pažymėtą indeksu „D“ (pagal naudojimosi tvarką nustatytą ieškovams naudotis atskirai); antruoju etapu – atitverti Žemės sklypo dalį, plane pažymėtą indeksu „A“ (pagal naudojimosi tvarką nustatytą atsakovams naudotis atskirai) nuo (*duomenys neskelbtini*) gatvės. Taigi nagrinėjamu atveju ieškovai siekia gauti statybą leidžiantį dokumentą, suteikiantį jiems teisę atlikti naujo statinio, t. y. tvoros, statybos darbus ne tik pagal nustatytą tvarką jų atskirai naudojamoje Žemės sklypo dalyje (plane pažymėtoje indeksu „D“), bet ir atsakovo atskirai naudojamoje Žemės sklypo dalyje (plane pažymėtoje indeksu „A“).
24. Atsakovai byloje yra išreiškę savo poziciją, kad jie nenori, jog jų naudojama Žemės sklypo dalis (plane pažymėta indeksu „A“) būtų atitverta nuo (*duomenys neskelbtini*) gatvės aklina tvora, nes jie sklype vykdo komercinę veiklą, atsakovams aktualu, kad jiems nustatyta naudotis sklypo dalis būtų matoma. Kadangi atsakovai nesutinka, jog jiems atskirai nustatytoje naudotis Žemės sklypo dalyje būtų statoma tvora, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovams negali būti pripažinta teisė be atsakovo sutikimo gauti statybą leidžiantį dokumentą, nes tai pažeistų įsiteisėjusiu teismo sprendimu patvirtintą šalių taikos sutartimi nustatytą naudojimosi Žemės sklypu tvarką. Pažymėtina, kad tokiu atveju bendraturčiui, atsisakančiam duoti sutikimą, nereikia papildomai įrodinėti ir pagrįsti, jog toks projektas neproporcingai pažeidžia jo teises ir teisėtus interesus.
25. Kasaciniame skunde nurodoma, kad ieškovai įgyvendins pirmąjį projekto etapą, t. y. aptvers jiems nustatytą atskirai naudotis Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „D“; o atsakovams paliekama teisė rinktis, ar jie pageidaus įgyvendinti antrąjį etapą ir aptverti Žemės sklypo dalį, pažymėtą indeksu „A“. Teisėjų kolegija šį argumentą atmeta kaip teisiskai nepagrįstą dėl toliau nurodomų argumentų.
26. Pirmą, statybą leidžiantis dokumentas suteikia statytojui (užsakovui) teisę įgyvendinti statinio projektą (Statybos įstatymo 2 straipsnio 87 dalis). Statybą visais atvejais laikoma užbaigta tik atlikus visus statybos darbus (Statybos įstatymo 28 straipsnio 1 dalis). Statytojas (užsakovas) turi pareigą Statybos įstatymo 28 straipsnyje nustatyta tvarka organizuoti statybos užbaigimo procedūras (Statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 8 punktas). Nurodytas teisinis reguliavimas suponuoja išvadą, kad ieškovo pateiktas statinio (tvoros) projektas, pagal kurį jie siekia gauti statybą leidžiantį dokumentą, galėtų būti laikomas įgyvendintu, t. y. statinio (tvoros) statybą galėtų būti laikoma užbaigta tik atlikus abiejų etapų darbus. Taigi atlikus vien tik pirmojo etapo darbus, statybos užbaigimo procedūros negalėtų būti pradėtos ir toks statinys pagal pateiktą projektą negalėtų būti laikomas pabaigtu.
27. Antra, byloje nustatyta, jog viena iš priežasčių, dėl kurių Kultūros paveldo departamentas atsisakė suderinti ankstesnį ieškovo pateikto tvoros statybos projekto variantą, buvo būtent ta aplinkybė, kad tvora buvo suprojektuota siekiant aptverti ne visą Žemės sklypą, o tik jo dalį, plane pažymėtą indeksu „D“ (pagal naudojimosi tvarką nustatytą ieškovams naudotis atskirai), dėl to neatitiko teisės aktuose nustatytų paveldosaugos reikalavimų. Ieškovams pateiktas pakeistas projektas, pagal kurį tvora turėtų būti statoma ir Žemės sklypo dalyje, plane pažymėtoje indeksu „A“ (pagal naudojimosi tvarką nustatytoje atsakovams naudotis atskirai), taip atitveriant visą Žemės sklypą nuo (*duomenys neskelbtini*) gatvės, Kultūros paveldo departamentas tokį projektą suderino. Pažymėtina, kad šio projekto aiškinamajame rašte nenurodyta galimybė įvykdyti tik pirmąjį projekto etapą, o antrąjį palikti neįvykdytą. Todėl laikytina, kad Kultūros paveldo departamento nurodytus paveldosaugos reikalavimus atitinka projekto sprendinių visuma, tačiau tik dalinis šių sprendinių įgyvendinimas reikštų tokių reikalavimų pažeidimą ir užkirstų kelią tokio statinio statybą teisės aktų nustatyta tvarka laikyti užbaigta.
28. Trečia, statybą leidžiantis dokumentas išduodamas visų statytojų (užsakovo) vardu (Statybos įstatymo 27 straipsnio 32 dalis). Nagrinėjamu atveju ieškovai prašo pripažinti jiems teisę be atsakovo sutikimo pagal pateiktą projektą gauti statybą leidžiantį dokumentą, šiame projekte statytojais nurodyti ieškovai. Tokio reikalavimo patenkinimo atveju statybą leidžiantis dokumentas būtų išduodamas ieškovams. Teisėjų kolegija nepagrįsta vertina ieškovo poziciją, kad, jiems ketinant aptverti tik savo sklypo dalį „D“, kitą tvoros dalį atsakovai galės statyti savo nuožiūra. Minėta, kad atsakovai nesutinka, jog tvora būtų statoma jiems atskirai nustatytoje naudotis Žemės sklypo dalyje (plane pažymėtoje indeksu „A“), tvora jiems nereikalinga. Pažymėtina, kad atsakovai prieš savo valią negali būti įtraukiami į ieškovo siūlomą projektą kaip statytojai (užsakovai), ieškovams siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą.
29. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, pagal byloje nustatytas faktines aplinkybes vertindamas ieškovo pareikšto reikalavimo pagrįstumą bendraturčių interesų pusiausvyros ir atsakovo esminio teisių pažeidimo aspektu, nepadarė kasaciniame skunde nurodytų materialiosios teisės normų, įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklių pažeidimų, turinčių įtakos sprendimo teisėtumui. Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismo sprendimas atmesti ieškinį priimtas teisėtai ir pagrįstai, ginčas išspręstas teisingai, o kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo pakeisti ar panaikinti šio skundžiamo sprendimo (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

30. CPK 93 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal CPK 98 straipsnio 1, 2 dalis šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas; dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu; šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos; šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsisivėliant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.
31. Netenkinus ieškovo kasacinio skundo, kasaciniame teisme jų patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos (CPK 93 straipsnio 1 dalis, 98

straipsnio 1 dalis).

32. Atsakovai pateikė įrodymus, patvirtinančius kasaciniame teisme jų patirtas bylinėjimosi išlaidas – 1100 Eur už advokato pagalbą parengiant atsiliepimą į kasacinį skundą, ir prašo priteisti šių bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Prašoma priteisti suma neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 7, 8.14 punktuose nustatyto maksimalaus dydžio. Netenkinant kasacinio skundo, atsakovams iš ieškovo priteistinas 1100 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, iš kiekvieno ieškovo priteisiant po 550 Eur (CPK 98 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. balandžio 25 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Priteisti iš ieškovo R. Č. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) ir A. Č. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) iš kiekvieno po 550 (penkis šimtus penkiasdešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo atsakovams L. G. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*) ir K. G. (a. k. *(duomenys neskelbtini)*).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukaviniene

Antanas Simniškis

Egidija Tamošiūnienė